

Dacă din întâmplare, sau voit, ajungi la Brașov în Piața Sfatului privește în jur și ai să vezi un indicator spre „Prima Școală Românească”. Muzeul se află cam la 500 m distanță de piață și după ce treci de Brașovul medieval, cu zidurile sale vechi, intri într-un mic sat ce se întindea la marginea orașului, acum câteva sute de ani. Intri în Șcheii Brașovului.

Mai întâi a fost biserica de care cronicile scriu la anul 1292. Un „Omiliar” (carte de învățătură) din sec. XI-XII confirmă existența unui lăcaș de învățătură. Bula papală din 25 decembrie 1399 confirmă existența unui lăcaș de cult și învățătură ortodoxă în Schei. Muzeul se află în curtea bisericii Sfântul Nicolae. Pe lângă biserica „Sfântul Nicolae” a început să funcționeze o școală, în jurul anului 1530, unde se predă în limba română, susține Nicolae Iorga.

Ucenicii de la Școala din Șchei, l-au putut ajuta pe diaconul Coresi să părăsească Târgoviștea, Cetatea de scaun a Țării Românești, și să se stabilească la Brașov. Acesta a tipărit, aici, 17 cărți și 39 de hrisoave domnești în limbile română și slavonă, pe hârtie fabricată într-o manufactură brașoveană. Unele cărți de atunci erau tipărite pe piele de miel nenăscut, pentru că era foarte fină și neporoasă. Astfel de rarități există și acum expuse la muzeu.

În acea perioadă cărțile de școală erau reprezentate în cea mai mare parte de cărți bisericești folosite de clerici, dar a existat o a doua categorie de educatori și anume „gramaticii”, care pe lângă activitatea școlară, aceștia îndeplineau munca de copişti în cancelarii sau însoțeau delegații oficiali, aflați în misiuni diplomatice sau economice. A existat însă și o a treia categorie de slujitori ai școlii, pentru acea perioadă de început și anume dascălii, care, chiar dacă purtau atributul de „dascăl”, îndeplineau și sarcini similare gramaticilor. În secolul următor, școala românească a parcurs drumul către un învățământ complex, încadrat în sistemul „școlilor naționale neunite”.

Acest avânt educațional își avea originea și în curentul iluminist al Ardealului, care era favorizat în mod oficial. Curtea de la Viena a elaborat în 1774 „Reguli și directive pentru îmbunătățirea învățământului din școlile elementare românești neunite”. Conform acestor directive, toți copiii între 6 și 12 ani trebuiau să frecventeze școala, iar autoritățile bisericești erau obligate să raporteze situația școlară. Această școală, din Șcheii Brașovului, a îndeplinit atribuțiile sistemului de învățământ public, specificate în actele oficiale ale Transilvaniei, înglobând cele trei sisteme didactice: „școala trivială” (elementară) cu 1-2 învățători, „școala capitală” și „școli reale și normale” frecventate de viitorii gimnaziști. Muzeul Bisericii Sfântul Nicolae „Prima școală românească” a fost organizat, în anul 1957, de profesorul Ion Colan. O contribuție însemnată a avut-o și preotul, filologul, profesor Vasile Oltean, director al muzeului, licențiat în domeniul comunicării și teologiei ortodoxe.

Muzeul este compus din mai multe camere și anume la parter: Sala de clasă „Anton Pann” mobilată cu băncile vechi, tableta pe care se scriau literele, călimara cu cerneală, tocul, numărătoarea și... nelipsita nuielușă supranumită „Sfântul Nicolae”. Anton Pann a stat în Șcheii Brașovului, în trei perioade: prima perioadă (1821) când a locuit la poetul Ioan Barac, și el compune poezia „Munților, fiți mărturii”, a doua perioadă (1828) când este dascăl al școlii, a treia perioadă (1850) când alege de aici ucenici pentru tipografia și școala sa de la București, unde Anton Pann tipărește cărți și le donează școlii din Șcheii Brașovului (ele sunt expuse în muzeu).

În scrisoarea sa, Anton Pann spunea: „Vă trimit cărți să le dați spre învățătură, să mă numiți și pe mine în coada ctitorilor școlii”. Sala cu vatră unde sunt expuse o vatră, o troacă, obiecte de uz casnic din perioada medievală, manechine îmbrăcate în costume tradiționale de „june și junică” (care amintesc de vremurile medievale) și icoane din Șchei (specific românești).

Sala „Diaconul Coresi” păstrează utilajele și tehnologia folosite pentru tipărit. Aici se găsesc matrițe, icoane și mobilier de epocă. În această sală se află o veche tiparniță, păstrată până în anul 1920 (când a luat foc). În această perioadă, se tipăresc 39 de titluri de carte scrise de cărturari brașoveni (Iane, Mihai, Toma) și tipografi (Mănăilă, Călin, Lorent, Șerban și alții). La etaj: Sala „Cartea și Cărturarii brașoveni” reprezentați prin câteva dintre valorile adăpostite în arhiva istorică a muzeului, precum: „Omiliarul” din secolurile XI-XII, „Molitfelnicul” pe care l-a folosit popa Bratu, „Parimiarul” protopopului Vasile, alături de tablourile în ulei pe pânză ale mitropolitului Andrei Șaguna. Tot aici se află mai multe biblii românești: „Biblia de la Blaj” a lui Ioan Bob din 1795 (numită și „Biblia lui Clain”), „Biblia de la Buzău” (1854), „Biblia de la București” (a lui Șerban Cantacuzino, din 1688), „Biblia lui Andrei Baron de Saguna” de la 1856-1858 (este prima biblie ilustrată, în două volume) și una mai puțin cunoscută „Biblia lui Ion Heliade Rădulescu” (tipărită la Paris, în anul 1854).

Sala „Cartea, factor de unitate națională”, unde sunt expuse cele mai valoroase cărți de limbă română medievală, printre care se numără (în ordinea apariției): la 1477, popa Costea scrie aici un voluminos Minei de sărbători. 1495 - „s-au zidit Sfânta biserică și școala” prin grija voievodului Vlad Călugăru, căruia i-au continuat activitatea Neagoe Basarab, Petru Cercel, Mihai Viteazul, Aron Vodă ș.a. La 3 noiembrie 1495, popa Bratu din Schei scrie la Sibiu prima scrisoare în limba română; 1556-1588 - diaconul Coresi și alți colaboratori tipăresc cele dintâi cărți de circulație în limba română, oficializând definitiv prezența scrisului în limba română. 1570 diaconul Oprea scrie Octoihul românesc (cartea de cântări); 1578 - popa Voicu scrie Învățăturile morale din viețile sfinților - cuvântări la sfinți și pilde de folos sufletesc;

1559 - autoritatea locală acceptă folosirea ca prim manual românesc a Catehismului coresian la școala din Schei. În „Prima Școală Romanescă”, există două exemplare ale „Bibliei de la Ostrog” (Rusia) din 1581, un „Molitvenic slavon”, un „Minei”, și un „Sinaxar” într-o prezentare grafică deosebită, adus de la Putna, un „Tetraevanghel slavon”, miniat, folosit de Coresi la editarea „Evangheliarului” de la 1561, de pe timpul domniei lui Ștefan cel Mare, scris pe pergament în anul 1560, de Mateiaș marele logofăt din timpul domnitorului Alexandru Lăpușneanu, folosit alături de alte manuscrise la tipărirea altora, precum: „Evangheliarul românesc” (1561), un altul „Evangheliarul slavon” (1610) și filozofie creștină (din sec. al V-lea) și „Liturghierul slav” adus de la Mănăstirea Rașca din Moldova - sunt doar câteva din manuscrisele vremii.

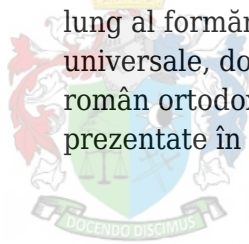
În anul 1587, popa Iane scrie primul text brașovean în limba română; sec. XVI - dascălul Barbu Hoban scrie primul manual de filozofie; 1628-1633 - prot. Vasile scrie prima cronică cu subiect

românesc și primul Parimier românesc. „Cazania lui Varlaam” (1643), „Îndreptarea legii” de la Târgoviște (1652), „Cazania a II-a” a lui Coresi („Cartea românească cu învățătură”), „Psaltirea”, „Sbornicul”, „Octoihul”, cărți bisericești. „Biblia de la București” (1688), În anul 1701, se tipăresc lucrări laice și bisericești, existând în țară trei tipografii (la București, Buzău și Snagov).

Din Transilvania soseau cărți cu conținut patriotic, pentru unirea și emanciparea românilor. La 1731, Dascălul Petcu Șoanu începe să tipărească primul calendar almanah în limba română, iar la 1733 Radu Tempea scrie „Cronica timpului”. La etaj sunt expuse cărțile și manuscrisele urmărind zonele istorice: Transilvania, Moldova și Țara Românească. În spațiul rezervat Transilvaniei, sunt cărți de înțelepciune din sec. al XV-lea, lucrări istorice și ligvistice ale iluminiștilor Școlii Ardelene „Lexiconul de la Buda” (1825), „Istoria pentru începutul românilor din Dachia” (Petru Maior) și „Ortografia latină” (scrierea cu alfabet latin).

În spațiul rezervat pentru Țara Românească, sunt expuse: un manuscris pe pergament din anul 1517, provenit de la curtea lui Neagoe Basarab, „Biblia de la București” tradusă de frații Radu și Șerban Greceanu (cu sprijinul stolnicului Constantin Cantacuzino și al domnitorului Șerban Cantacuzino), „Îndreptarea legii” (tipărit la Târgoviște, 1652, cu sprijinul lui Matei Basarab). Spațiul destinat Moldovei, prezintă: „Cazania lui Varlaam”, „Cartea românească cu învățătură” (1643, aflată în muzeu în nouă exemplare și două copii), „Tetraevanghel miniat” (1560, lucrat pe pergament de Mateiaș logofătul la curtea domnitorului Alexandru Lăpușneanu).

Muzeul „Prima Școală Românească” din Șcheii Brașovului, prin exponatele sale, înfățișează epoca înaintașilor, deschizători de drumuri în cultura românească, și contribuția lor la procesul destul de lung al formării limbii române. Aici sunt expuse vizitatorilor valori deosebite ale culturii naționale și universale, dovedind ce a însemnat biserica și școala românească pentru ființa națională a poporului român ortodox. Cele cca. 6.000 cărți vechi, 30.000 documente și câteva mii de obiecte muzeale sunt prezentate în vechea clădire a școlii (parter sec. XV, etaj sec. XVIII).

ROMÂNIA

*Independența
prin Cultură*

Alexandru Ștefan